

Stručni rad

METODA GLOBALNOG ČITANJA

Anja Ganc Povhe, profesorica specialne i rehabilitacijske
pedagogike

Osnovna škola dr. Mihajla Rostohara Krško

Sažetak

Metoda globalnog čitanja jedna je od različitih metoda opismenjavanja koja se može primijeniti i kod djece s autističnim poremećajem. Radi se o sintetičko-analitičkoj metodi, u kojoj se učenje provodi od čitavih riječi do pojedinačnih slova. Metodu globalnog čitanja upotrijebila sam kod 4 učenika s različitim stupnjevima autističnog poremećaja. Provodi se u dvije faze. Prva je faza namijenjena globalnom prepoznavanju riječi. Kada učenik prepozna oko 200 riječi, prelazi se na drugu fazu opismenjavanja, tj. učenje velikih i malih slova zajedno. Nakon završene druge faze čitanja djeca su sposobna čitati.

Ključne riječi: metoda globalnog čitanja, autizam, početno opismenjavanje, primjereni program odgoja i obrazovanja

1. UVOD

U školskoj sam godini 2020./21. u odjelu primjerenog programa odgoja i obrazovanja, za četvero djece s autističnim poremećajem uvela metodu globalnog čitanja. Ova se metoda u literaturi definira i kao metoda logografskog čitanja, a izvorno je bila namijenjena djeci s Downovim sindromom. Njezin je cilj bio poboljšati govor i izgovaranje (artikulaciju). Kada djecu naučimo čitati, samim bi se time trebala uvećati i njihova sposobnost govora. Njihovo vizualno pamćenje funkcionira bolje od sposobnosti pamćenja slušanoga, što bi moglo biti znanstveno dokazano [1]. Karakteristika je djece s autističnim poremećajem da bolje poimaju informacije koje vide, a lošije one koje čuju. To doduše ne znači da jih nisu obradili, već da se na njih odazivlju sporije. Za dijete s autističnim poremećajem preporučuje se učenje čitanja čitavih riječi, nakon čega prelazimo na pojedine glasove [3]. Premda se ova metoda može primijeniti u pojedinim situacijama, jer uzima u obzir djetetove postojeće interese i zanimacije, zbog prirode sam posla ovu metodu preoblikovala za primjenu u grupi. Pritom sam koristila priručnik *Mali koraci; Rano učenje čitanja* te ga prilagodila za rad unutar skupine.

U odjelu primjerenog programa nalazi se četvero učenika s autističnim poremećajem te različitim predznanjem o slovima i riječima. Dvoje je učenika prepoznalo sva velika slova, jedan je učenik prepoznao nekolicinu slova slovenske abecede, a zadnja se učenica u prvu godinu odgoja i obrazovanja uključila bez predznanja o slovima. Uspješno se potpisala, bez poznavanja slova svog imena.

2. KARAKTERISTIKE METODE GLOBALNOG ČITANJA

Metoda globalnog čitanja poznata je i kao vizualna metoda, a potječe iz 1830. godine. Temelji se na vizualnom prepoznavanju riječi kao čitavih cjelina. Riječi se ne prepoznaju po slovima ili slogovima, već s obzirom na njihov grafički prikaz. Stoga su pojedine osobe u stanju imenovati viđenu riječ bez analize slova i dekodiranja istih. Međutim, učinkovitost prepoznavanja povećava se ako se riječi pridoda slika koja ukazuje na njezin značaj. Pojedine osobe postupno nauče čitati na prvi pogled, pri čemu riječi prilikom čitanja ne dijele na slova, već prepoznaju njihov oblik [4]. Metodu sam globalnog čitanja provodila u dvije faze.

2.1 PRVA FAZA METODE GLOBALNOG ČITANJA

Prva faza metode globalnog čitanja uključuje prepoznavanje pojedinačnih riječi i formiranje rečenica od poznatih riječi. Prva faza globalnog čitanja završava kada učenik uspješno pročita oko 200 riječi. Zatim prelazimo na fazu 2, koja uključuje prepoznavanje te učenje velikih i malih slova zajedno. Naravno, prije nego što se započne s metodom globalnog čitanja, važno je da učenik u početku razlučuje različite vizualne podražaje – razvrstava iste i različite slike te razumije određene pojmove kao što su »pokaži, stavi« [2]

Metoda globalnog čitanja uključivala je riječi koje su odgovarale nastavnoj temi pojedinog tjedna. Ako smo razgovarali o domaćim životinjama, taj bi tjedan koristila riječi za pojedine domaće životinje. Na početku školske godine započeli smo s prepoznavanjem imena suučenika i učitelja te postupno dodavali neke glagole s kojima smo mogli formirati rečenice. Učenje novih riječi uvijek se odvijalo na isti način; ispred svakog sam učenika stavila A4 list sa slikom uz pitanje »Što je ovo?« (slika 1). Nakon što bi student odgovorio na pitanje, pitala bi ga »Gdje piše grožđe?«. Uvijek bi iza učenika ponovila riječ i prst uperila na istu. U sljedećoj sam

fazi koristila karticu s riječju i praznu karticu (slike 2 i 3) te upitala učenika »Gdje piše grožđe?« Stavite grožđe na grožđe. Nakon što bi učenik postavio karticu s riječju na sliku, upotrijebila bih dodatnu praznu karticu ili karticu s drugom riječi te ponovila postupak.

Slika 1: Slikovna kartica i natpis

Slika 2: Slikovna kartica i dva natpisa

Slika 3: Slikovna kartica, natpis i prazna kartica

Sve sam nove riječi zalijepila na ploču, potom bi ih ponavljali oko 5 dana te nakon pet dana uklonili. Tako bismo svakoga dana u tjednu naučili novu riječ i zalijepili je na ploču.

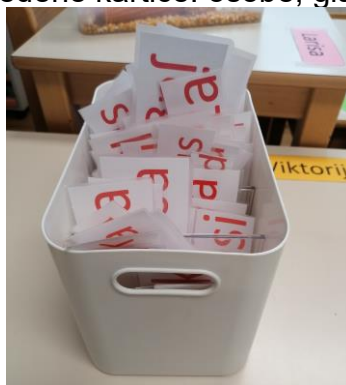
Sama metoda globalnog čitanja uvijek se provodila u jutarnjim satima, nakon jutarnjeg kruga te je uvijek uključivala iste elemente koji su se razlikovali samo u opsegu.

Tijek rada:

1. Prepoznavanje i čitanje riječi koje su učenici već upoznali. Te su riječi raspoređene u tri kategorije: osobe, glagoli i objekti, razmješteni u posebnu kutiju s pregradama (slika 5). Učeniku bi pokazala riječ koju je pročitao te ju potom rasporedila u odgovarajuću hrpicu na stolu – osobe, glagoli ili objekti (slika 4).

Slika 4: Raspoređene kartice: osobe, glagoli i objekti

Slika 5: Kartice raspoređene u tri kategorije

- Zatim smo čitali nove riječi koje smo upoznali ovaj ili prethodni tjedan. Bile su to kartice sa slikama i riječima obješene na ploču. Najčešće 6, ali bismo uvijek pridodali i jednu novu, a jednu staru uklonili (slika 6 in 7). Svaka nova riječ prikazana je slikom i riječju te samim time predstavljena na ploči toga dana, dok su sve preostale kartice predstavljene samo slikom.

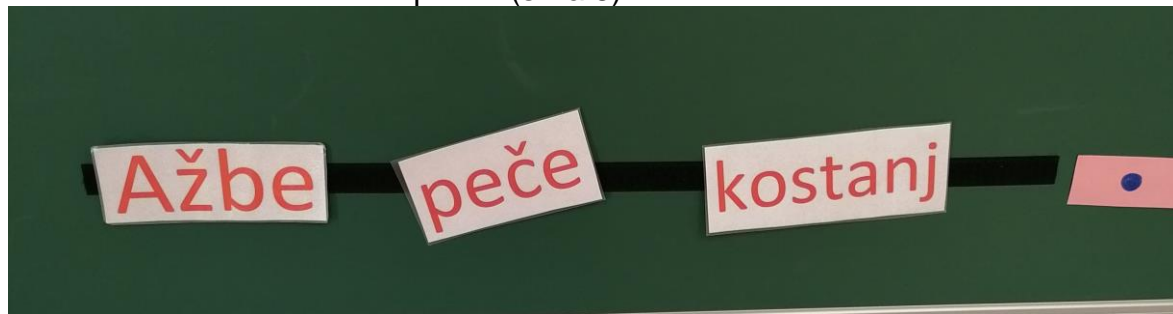

Slika 6: Kartice sa slikama

Slika 7: Kartice sa slikama i natpisom

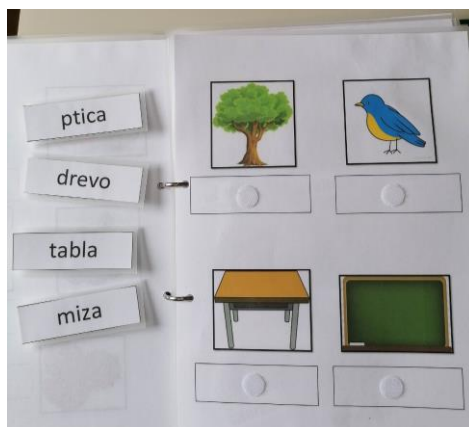
3. Od novih sam riječi formirala rečenicu koju bi pojedini učenik pročitao i odgovarao na pitanja vezana uz tu rečenicu, npr. Tko peče kestene? Što Ažbe radi? Što Ažbe peče? (slika 8).

Slika 8: Formirana rečenica

4. Slijedilo je formiranje saslušanih rečenica, tako da je svaki učenik prema odslušanim uputama sastavio rečenicu te ju zalijepio na ploču. Odgovarao je i na pitanja vezana uz rečenicu.

Pored svakodnevnog sustavnog učenja slova, dva se puta tjedno učenje sprovodilo i kroz radne listiće te igru. Za učenike sam izradila specijalnu plastificiranu mapu (slika 9) s vježbama koje su se održavale ponedjeljkom. Na svakom se listu nalazila jedna kategorija riječi (npr. povrće, voće, promet, učiteljice, suučenci itd.), sve sam riječi rasula po stolu, nakon toga bi učenici morali zalijepiti riječi na odgovarajuću sliku. Petkom sam za učenike pripremala radne listove koji su uključivali povezivanje, rezanje i čitanje listova, a ti su uglavnom sadržavali nove riječi iz tog tjedna i riječi koje smo već naučili prije nekog vremena. Globalno čitanje najčešće bi završavali igrom pamćenja, koje je također bilo organizirano po kategorijama, a uključivalo je par koji se sastoji od riječi i slike (slika 10).

Slika 9: Specijalna plastificirana mapa s vježbama

Slika 10: Igra pamćenja

2.2 DRUGA FAZA METODE GLOBALNOG ČITANJA

Nakon završene prve faze globalnog čitanja, prešli smo na drugi stupanj globalnog čitanja koji je uključivao upoznavanje s velikim i malim slovima. Slova smo prikupljali abecednim redom. Svako prikupljeno slovo također je uključivalo objekte koje počinju određenim slovom. Sva smo slova zalijepili na zid. Tijekom prikupljanja uključivala sam i tekst i prepoznavanje prvoga glasa saslušane riječi. I u ovoj fazi učenje se sprovodilo putem raznih igara. A ujedno bi i svakoga dana ponavljali naučene riječi te s njima formirali rečenice.

3. ZAKLJUČAK

Metoda globalnog čitanja prikladna je za svu djecu, ali je osobito prilagođena djeci s mentalnim poteškoćama u razvoju. Osmišljen je za pojedinačnu provedbu i prilagođen interesu djeteta jer na taj način sačuvamo njegovu razinu motivacije za učenje. U školskoj sam je godini 2020./21. preoblikovala i primijenila unutar manje skupine djece s autističnim poremećajem. Rezultati su se učenja razlikovali, ali su svi učenici zacijelo stekli dodatne govorne vještine u smislu bogatijeg vokabulara, artikulacije te razumijevanja izrečenog. Učenica koja je prošla sve faze metode globalnog čitanja sada čita i velika i mala slova te rješava jednostavne zadatke razumijevanja pročitanog.

4. LITERATURA

- [1] Children`s books and readin. URL: (*Dječje knjige i čitanje*)
<http://www.childrens-books-and-reading.com/look-and-say.html>
- [2] Gerdej, Z. (2013). Logografsko branje in opismenjevanje oseb z motnjami v duševnem razvoju. Diplomsko delo – UNI. Ljubljana, UL PeF. Smer specialna in rehabilitacijska pedagogika.
- [2] Gerdej, Z. (2013). *Logografsko čitanje i opismenjavanje osoba s mentalnim i razvojnim poteškoćama*. Diplomski rad – UNI. Ljubljana, UL PeF. Smjer specijalne i rehabilitacijske pedagogije.
- [3] Hannah, L. (2018), Učenje mlajših otrok z motnjami avtističnega spektra. Priročnik za starše in strokovnjake v rednih šolah in vrtcih. Mengeš: Svetovalnica za avtizem.
- [4] Pieterse, M, Treloar, R., Cairns, S. (2000). Majhni koraki, program zgodnje obravnave otrok z motnjami v razvoju, knjiga 9: Zgodnje učenje branja.